

Frá Nakba til „Rifáfasa“: Hagnaður, eignaupptaka og stjórnmálahagfræði Gaza

Eignaupptaka Palestínnumanna er ekki einangruð viðbrögð við öryggisáfalli. Þetta er langvarandi nýlenduverkefni mótað af hugmyndafræði, stjórnsýslulegri uppbyggingu og efnahagslegum hvötum. Október 2023 bauð upp á taktískt tækifæri — afsökun — til að flýta fyrir þessu verkefni. Orðræðan og áætlanirnar sem nú ganga manna á milli (mótmæli landnema, skipulagning Likud-flokksins, yfirlýsingar ráðherra og tillögur bandarískra fjárfesta) eru best skilin sem rekstrarleg kortlagning á aldargömlum markmiðum um eignaupptöku á nútíma kapítalíska hvata. Eins og Karl Marx tók fram í *Kapítalinu*, þegar hagnaðarmöguleikar eru nægilega miklir, verður fjármagnið djarft — jafnvel tilbúið að taka áhættu á lög og siðferði til að ná ávöxtun. Núverandi Gaza-áætlun sameinar fjöldaofbeldi og markaðsleiðbeiningar einmitt vegna þess að væntanleg ávöxtun (strandfasteignir, tækniklústrar og gasvinnsla á hafi úti) er gífurleg.

Grunnur að ásetningi: Eignaupptaka frá upphafi (1930–1948)

Áætlunin um að taka eignir frá Palestínnumönnum var ekki eftiráhugun; hún er innbyggð í hugmyndafræðilega og pólitíska undirstöðu landnámsverkefnisins. Samtíma skjalasöfn frá leiðandi aðilum skýra ætlaða rökfræði: hreinsa landið, koma í veg fyrir endurkomu og flytja eignir til landnema. Nakba (hin hörmulega eignaupptaka árið 1948) var fyrsta stórfellda framkvæmd þessarar rökfræði.

„Við verðum að reka Araba og taka stað þeirra... ef við þurfum að beita valdi... höfum við vald til umráða. Skylduflutningur [Palestínnumanna]... gæti gefið okkur eitthvað sem við höfum aldrei átt.“ - David Ben-Gurion, 5. október 1937, bréf til sonar síns

„Það er ekkert pláss fyrir báða þjóðirnar... Ekki einn þorp, ekki einn ættbálkur ætti að vera skilið eftir. Arabarnir verða að fara, en það þarf rétt augnablik, eins og stríð.“ - Yosef Weitz, 20. desember 1940, forstöðumaður landadeildar Gyðingaþjóðarsjóðsins

„Við verðum að þurrka [palestínsku þorpin] út.“ - David Ben-Gurion, 1948, opinber ræða á Nakba-tímanum

Þessar sögulegu yfirlýsingar — skýrar kröfur um flutning, um að nota stríð sem „rétt augnablik“, um að þurrka út þorp — koma á fót orsakauppruna: eignaupptaka var ætluð við stofnun ríkisins frekar en aðeins tilfallandi vegna stríðspörfa.

2. Stofnunarfesting: Hernám, landnám og lagaleg uppbygging (1967–2000)

Eftir 1967 var eignaupptaka stofnanafest:

- Lagalegar og stjórnsýslulegar ráðstafanir komu á fót landtöku, byggingu landnáma og lýðfræðilegri verkfræði.
- Skipulag og innviðir — vegir, hjáleiðir, landnámsblokkir — gerðu palestínska fullveldi og landfræðilega samfellu sífellt ólíklegri.
- Stjórn yfir auðlindum — vatni, landi og orku — varð tæki til útilokunar, ekki bara stjórnar.

Þessi áfangi umbreytti hugmyndafræðilegum ásetningi í varanlegar uppbyggingar: lög, skrifræði og byggt umhverfi sem studdi við varanleika landnema og efnahagslega nýtingu.

Efnahagsleg kúgun: Lokun Gaza og höfnun á auðlindum (2007–2023)

Lokun Gaza og strangar þróunartakmarkanir höfðu tvíþætt áhrif: þær voru kynntar sem öryggisráðstafanir, en í raun frusu þær efnahag Gaza og komu í veg fyrir þróun innviða og auðlinda (sérstaklega Gaza Marine). Gaslindin á hafi úti sem fannst árið 2000 — áætluð um 1 Tcf — var hugsanleg fullvalda eign Palestínumanna; í staðinn var hún skilin ónýtt, sem gerði hana að felldum verðlaunum.

Þessi vísvitandi vanþróun gerði tvær orsakasamhengdar atriði sem tengjast síðari atburðum:

1. Hún hélt íbúunum efnahagslega viðkvæmum, sem gerði flutning auðveldari.
2. Hún varðveitti auðlindina og strandlínu sem lítið nýttar eignir, aðlaðandi fyrir framtíðarjáfresta þegar pólitískar aðstæður leyfðu.

Október 2023: Taktískt tækifæri, ekki uppruni

Október 2023 bauð upp á sýnilegt tilefni: öryggiskreppu sem hægt var að nota til að réttlæta stórfellda hernaðaraðgerð, fjöldaflutning og óvenjulega eyðileggingu. En lykilorsakapunkturinn er að *áætlunin um að gera Gaza óbyggilegt hafði lengi verið hugsuð*; það sem breyttist var pólitískur og rekstrarlegur möguleiki á að framkvæma hana í stórum stíl.

Röðin er orsakasamhengd og fyrirsjáanleg:

- Langvarandi ásetningur og stofnanaverkfæri → skipulagsleg geta til að framkvæma stórfelldar aðgerðir;
- Hvati (stríð) → pólitískt skjól til að auka umfang;
- Stórfelld eyðilegging → aðstæður óbyggileika og flutnings;
- Opinber og einkarekin áætlanagerð fyrir endurþróun → fjármögnunarfasi.

Frá eyðileggingu til endurþróunar: Opinberar yfirlýsingar sem sönnun um ásetning

Umskiptin frá ofbeldi til markaðssetningar hafa verið opinskátt merkt af pólitískum aðilum og viðskiptalegum ímyndunum. Þessar yfirlýsingar eru ekki jaðarkenndar; þær mynda opinbert kortlagningu á hagnaðarástæðu yfir eignaupptöku.

Lykil opinberar tjáningar innihalda:

- **Likud-flugblað (október 2024): „Undirbúningur fyrir landnám í Gaza ... Gaza er okkar. Að eilífu!“** — slagorð á flokksstigi sem samræmir stjórnarflokk við landnámsútpenslu í Gaza.
- **Itamar Ben-Gvir (október 2024): „Við erum eigendur landsins“** — bein eignarhaldsretórík sem réttlætir flutning.
- **Bezalel Smotrich (17. september 2025):** Gaza er „fasteignabónanza,“ með samningaviðræðum um „hvernig við munum skipta landhlutfallinu.“ Þetta rammar niðurrif sem undanfara skiptingar á herfangi.
- **Bandarískar tillögur og yfirlýsingar (2024–2025):** Frá athugasemdum Jared Kushner um „mjög verðmæta“ strandlínu til birtra hugmynda um „alþjóðlegt fasteignatryggingafélag“ og tillögu Trumps forseta í febrúar 2025 um að Bandaríkin „taki yfir Gaza,“ inniheldur umræðan nú alþjóðlegt fjármagn og einkavædd trúnaðarstörf. Áætlanir um gervigreind „snjallborgir“ og Tesla-líkan gígaverksmiðju fullkomna fjárfestasöguna.

Þessar yfirlýsingar skipta máli lagalega og orsakalega: þær skjalfesta ásetning, kortleggja styrkþega og draga aðgerðina úr skyndilegum stríðsverkum í vísvitandi skipulagða efnahagslega umbreytingu.

Athugun Marx og hegðun fjármagnsins

Fjármagnið flýr óróa og deilur og er af feimnu eðli. Það er alveg satt, en ekki allur sannleikurinn. Fjármagnið hefur ótta við fjarveru hagnaðar, eða mjög lítinn hagnað, eins og náttúran óttast tómarúm. Með samsvarandi hagnaði verður fjármagnið djarft. Tíu prósent örugg, og þú getur beitt því hvar sem er; tuttugu prósent, það lifnar við; fimmtíu prósent, jákvætt ævintýrlegt; við hundrað prósent trampar það öll mannleg lög undir fótum; við þrjú hundruð prósent, er enginn glæpur sem það mun ekki hætta á, jafnvel á hættu á gálganum. Ef órói og deilur færa hagnað, mun það hvetja til beggja. Sönnun: smygl og þrælaverslun. - Karl Marx, Kapítalinn, 1867

Athugun Marx, vitnuð hér að ofan, útskýrir hvers vegna ætti að búast við slíkum verkefnum þegar hagnaður er gríðarlegur. Fjármagnið er næmt fyrir áhættu: lág ávöxtun skapar varúð; há ávöxtun skapar dirfsku. Eskaleringarstig Marx — 10%, 20%, 50%, 100%, 300% — er aðferð til að skilja hvernig vaxandi hagnaðarvæntingar geta eytt lagalegum og siðferðislegum takmörkunum. Þegar fjárfestir getur séð fyrir gríðarlegar leigur frá endurþróun strandlínu, tækniklústra og einokun á gasvinnslu, breytist

siðferðisreikningurinn: lagalegir bannreglur eru endurformúlераðar sem viðskiptakostnaður sem þarf að stýra, ekki algjörar hindranir.

Beitt hér:

- Gaza-strandlínan plús „snjallborgar“-aukagjald plús stefnumótandi gaslind skapar gríðarlegan hagnaðarvektor.
- Þessi vektor veitir pólitískum aðilum hvöt til að umbreyta eyðileggingu í fjárfestingartækifæri.
- Þar sem pólitísk og lagaleg refsileysi er til staðar, verður Marxísk tilhneiging fjármagnsins til að „hvetja til óróa og deilna“ þegar það er arðbært að hagnast á, hagnýtur drifkraftur stefnu, ekki bara greinandi orðatiltæki.

Fjármálavélfræði: Hvers vegna fjárfestar væru áhugasamir

Málið fyrir fjárfesta sem rætt er opinberlega kortleggur nákvæmlega á klassískan fjármagnsreikning:

- **Skortapremía:** Miðjarðarhafsstrandlínan er sjaldgæf á svæðinu — skortur blæs upp gildi á fermetra.
- **Tækni/gervigreindarklústra verðmöt:** „Snjallborgar“- og tæknimiðstöðvarmerki geta aukið landgildi veldishraða og laðað að ríkis- og einkafjármagnara.
- **Iðnaðarlegt akkeri:** Gígaverksmiðja eða rafbíla/rafhlöðuverslun skapar iðnaðarþörf, birgðakeðjur og efnahagslegar margfaldarar, sem auka enn frekar verðmæti eigna.
- **Orkuávöxtun:** Tekjur af gasútflutningi og stefnumótandi áhrif á svæðisbundnum orkumörkuðum bæta við strax tekjustreymi.

Þessar sameinuðu ávöxtun geta réttlætt óvenjulega áhættutöku, þar með talið lagalega áhættu, ef pólitískt skjól og fjármögnun er tryggð — nákvæmlega sá vettvangur sem Marx varaði við.

Lagalegar afleiðingar: Glæpir, skuldbindingar og samsekja

Að rekja orsakakeðjuna frá sögulegum ásetningi til núverandi áætlana gefur klasa af lagalegum bönnum og jákvæðum skyldum:

Bannaðar athafnir og alþjóðlegir glæpir

- **Þvingaður flutningur** → stríðsglæpur og hugsanlega glæpur gegn mannkyni.
- **Flutningur landnema / innlimun** → brot á 49(6) grein fjórðu Genfarsamþykktarinnar og venjurétti.
- **Rán / nýting auðlinda** → stríðsglæpur og ólögleg eignatilfærsla.
- **Genocíðískar athafnir eða ásetningur** → undir Genfarsamþykkt um þjóðarmorð og Rómarreglum; bráðabirgðaráðstafanir ICJ (janúar 2024) fundu trúverðuga áhættu á

þjóðarmorði; síðari niðurstöður COI og mat NGO notaði hugtakið skýrt.

Skyldur þriðju ríkja og samsekja

- **Skylda til að koma í veg** (Genfarsamþykkt um þjóðarmorð): þegar ríki veit um alvarlega áhættu, verður það að gera ráðstafanir til að koma í veg fyrir þjóðarmorð; aðgerðarleysi eða efnislegur stuðningur hættir á samsekju.
- **Óviðurkenning og óaðstoð** (ráðgjöf ICJ): ríki mega ekki viðurkenna né aðstoða ólöglegar aðstæður sem stafa af alvarlegum brotum á bindandi reglum.
- **Ábyrgð fyrirtækja og fjármála**: fjármögnunaraðilar og verktakar standa frammi fyrir alvarlegri orðspors-, reglugerðar- og hugsanlegri lagalegri áhættu undir innlendum og alþjóðlegum ramma fyrir aðstoð við brot.

Sönnunargildi opinberra áætlana

- Opinberar ræður, flugblöð, stefnuskjöl og skipulagsgögn umbreyta orðræðu ásetningi í skjalasönnun — mjög mikilvægt í dóms- eða hálf dómsmeðferðum (ICC, ICJ, innlendum dómstólum).

Orsakasamantekt: Hvernig fortíðin gerði nútíðina mögulega

1. **Ásetningur (Nakba-tímabilið)** skapaði hugmyndafræðilega og pólitíska braut fyrir eignaupptöku.
2. **Stofnunarfesting (eftir 1967)** byggði stjórnsýslulegt og efnislegt tæki til að gera eignaupptöku varanlega.
3. **Efnahagsleg kúgun (lokun)** varðveitti ónýttar eignir (gas, strandlína) á sama tíma og samfélagið var veikt.
4. **Kveikja (október 2023)** bauð upp á opinbera afsökun og rekstrarlegt skjól fyrir stórfellda eyðileggingu.
5. **Opinber markaðssetning (2024–2025)** umbreytti afleiðingum í handbók fjárfesta, samræmandi fjármagn við eignaupptöku.

Þessi orsakakeðja sýnir ekki tilviljanakennda grimmd heldur vísvitandi pólitískt-efnahagslegt áætlun.

Niðurstaða: Valið sem alþjóðasamfélagið stendur frammi fyrir

Málið er nú skýrt í þremur víddum:

- **Sögulegt**: eignaupptaka hefur djúpar rætur og hefur ítrekað verið orðuð af elítum.
- **Pólitískt-efnahagslegt**: drifkrafturinn til að gera strandlínu Gaza og gas að peningum skapar hvötina til ofbeldisfullrar hreinsunar.
- **Lagalegt**: þær aðgerðir og áætlanir sem um ræðir eru bannaðar; ríki bera skyldu til að koma í veg fyrir, rannsaka, refsa og hindra samsekju.

Innsæi Marx um að fjármagnið muni hvetja til „óróa og deilna“ þegar það býst við óvenjulegum hagnaði er ekki myndlíking hér — það er viðvörðun um hvata. Þar sem fjármálaávvöxtun er gríðarleg og lagaleg framfylgd veik, munu markaðir leitast við að nýta ofbeldi. Lækningin er einföld, þótt pólitískt erfið: framfylgja alþjóðalögum, hindra fjármögnun og tryggingar sem myndu gera þetta verkefni mögulegt, elta refsingu á glæpi og halda uppi skyldu Genfarsamþykktarinnar um þjóðarmorð til að koma í veg fyrir.

Heimildir

- Ben-Gurion, David. Bréf til sonar síns, 5. október 1937.
- Weitz, Yosef. Dagbók, 20. desember 1940, Gyðingapjóðarsjóður.
- Ben-Gurion, David. Ræða á Nakba-tímanum, 1948.
- Likud-flokksflugblað, „Undirbúningur fyrir landnám í Gaza,“ október 2024.
- Bezalel Smotrich, fjármálaráðherra, yfirlýsing á fasteignaráðstefnu í Tel Aviv, 17. september 2025.
- Itamar Ben-Gvir, yfirlýsing á „Setjast í Gaza“ ráðstefnu, október 2024.
- Daniella Weiss, athugasemdir Nahala landnemahóps, 2024–25.
- Donald Trump, fréttamannafundur með Netanyahu, 4. febrúar 2025; viðtal við Fox News, 10. febrúar 2025.
- Jared Kushner, Harvard-atburður, febrúar 2024; endurkomu í fjölmiðlum, febrúar 2025.
- Sameiginlegar áætlanir Bandaríkjamanna og Ísraelsmanna, skýrsla Washington Post, 31. ágúst 2025; skjal Trump-stjórnarinnar, 1. september 2025.
- Samþykkt um forvarnir og refsingu þjóðarmorðsglæpa, 1948.
- Fjórða Genfarsamþykktin, 1949.
- Sáttmáli Sameinuðu þjóðanna, 1945.
- Rómarreglur Alþjóðaglæpadómstólsins, 1998.
- ICJ, Lagarlegar afleiðingar byggingar múrs á hernumdu palestínsku svæði, ráðgefandi álit, 2004.
- ICJ, Beiting þjóðarmorðssamþykktarinnar (Bosnía gegn Serbíu), dómur, 2007.
- ICJ, Beiting þjóðarmorðssamþykktarinnar (Suður-Afríka gegn Ísrael), bráðabirgðaráðstafanir, janúar 2024.